

2. Безносос С.П. Профессиональная деформация личности. Санкт-Петербург: Речь, 2004. 272 с.
3. Галецька І. Загальна характеристика структури психологічного здоров'я. Психологічні перспективи. Вип. 13. Луцьк : РВВ «Вежа» Волин. нац. ун-ту ім. Л. Українки, 2009. С. 47-54.
4. Галецька І., Сосновський Т. Психологія здоров'я : теорія і практика. Львів: ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2006. 338 с.
5. Дяченко В.А. Теоретичні підходи до розуміння психологічного здоров'я особистості. URL : <http://archive.nbuv.gov.ua/portal/socgum/vchdpu/psy/2012-1031/Dyachen.pdf>.
6. Знанецька О.М. Методика дослідження феномену психологічного здоров'я : опис, адаптація, застосування. Вісник Дніпропетровського університету. Сер. Педагогіка і психологія. 2004. Вип. 7. С. 3-10.
7. Кисляков П.А. Психолого-педагогические основы управления качеством здоровьесформирующего образования в педагогическом вузе : монография. Шуя : ГОУ ВЛО «ШГПУ», 2009. 172 с.
8. Коцан І. Я., Ложкін Г.В., Мушкевич М.І. Психологія здоров'я людини. Луцьк : РВВ – Вежа, 2011. 430 с.
9. Мороз О.Г., Сластьонін В.О., Філіпченко Н.І. Підготовка майбутнього вчителя : зміст та організація : навч. посіб. Київ: Школа, 1997. 168 с.
10. Пахальян В.Э. Развитие и психологическое здоровье. Санкт-Петербург: Питер, 2006. 240 с.
11. Подоляк Л.Г., Юрченко В.І. Психологія вищої школи : підручник. Київ: Каравела, 2008. 352 с.
12. Психосоматика : взаємозв'язь психіки и здоров'я : хрестоматія / сост. К. В. Сельченко.– Москва: АСТ ; Мн. : Харвест, 2001. – 604 с.
13. Сластьонін В.О., Філіпченко Н.І. Основи підготовки майбутнього вчителя : навч. посіб. Київ: Вища школа, 2012. 224 с.
14. Хухлаева О.В. Коррекция нарушенной психологического здоровья школьников. Москва: Академия, 2003. 110 с.

Кирея Олеся

Науковий керівник: доц. Одинцова Г. С.

ДИДАКТИЧНІ МОЖЛИВОСТІ НЕСТАНДАРТНОГО УРОКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Формування в Україні нової системи освіти, орієнтованої на входження в світовий освітній простір, супроводжується істотними змінами в педагогічній теорії і практиці навчально-виховного процесу.

Сучасне суспільство вимагає виховання самостійних, ініціативних, відповідальних громадян, здатних ефективно взаємодіяти під час виконання соціальних, виробничих та економічних завдань. Їх реалізація потребує розвитку особистісних якостей і творчих здібностей людини, уміння самостійно здобувати нові знання та вирішувати проблеми, орієнтуватися в житті суспільства. Саме ці пріоритети лежать в основі реформування сучасної загальноосвітньої школи, головне завдання якої – підготувати компетентну особистість, здатну знаходити правильні рішення у конкретних ситуаціях. За попередні роки з'явилися не тільки нові цілі, а й нові засоби навчання. Педагогічна наука спрямовує свої зусилля на пошуки шляхів удосконалення уроку.

Урок як основна форма навчання постійно зазнає змін; вимоги до його організації й проведення висуваються відповідно до запитів сучасного суспільства. Сьогодні в процесі бурхливого розвитку освіти, в ході запровадження компетентісно орієнтованого навчання виникає потреба по-новому подивитися на сучасний урок, на його структуру, форми, технології проведення. Сучасний урок повинен захоплювати учнів, пробуджувати інтерес до навчальної діяльності, формувати навчально-пізнавальні вміння, здатність до самонавчання, самоперевірки, самоконтролю, виховати соціально активну, цілеспрямовану, культурну, ерудовану особистість, здатну співпрацювати в колективі.

Проблеми уроку досліджували багато вчених і педагогів, зокрема О. Антипова, В. Паламарчук, Д. Рум'янцева, Л. Лухтай, О. Савченко, Е. Печерська, О. Митник, В. Шпак, С. Іванов, В. Онищук та ін. Вони виділили нестандартний урок із традиційного, цим самим зробивши вагомий внесок у розвиток педагогіки.

Поняття «нестандартний урок» введено в методику майже всіх навчальних предметів педагогами-новаторами наприкінці 80-х років ХХ століття. Воно означає імпровізаційне

навчальне заняття, яке має нетрадиційну (невстановлену) структуру, а структура уроку прямо залежить від типу уроку [3, с. 7].

Е. Печерська особливості нестандартного уроку вбачає у викладанні матеріалу у формі, пов'язаній з чисельними асоціаціями, різними емоціями, що допомагають створити позитивну мотивацію навчальної діяльності [4, с. 62].

І. Романова розглядає нетрадиційний урок як умовне поняття, яке свідчить про зміну типової методичної структури уроку завдяки застосуванню нових методів або їх модифікацій, організації навчальної діяльності учнів за незвичною схемою (колективна, групова, індивідуальна), застосуванню нових технічних засобів. Нетрадиційність, нестандартність уроку пов'язана також зі зміною позиції вчителя в навчальному процесі. Він виступає насамперед як організатор навчально-пізнавальної діяльності учнів, а не як джерело знань [6, с. 6].

О. Ходань зазначає, що нестандартний урок – це творча самореалізація вчителя, вияв неповторної його індивідуальності, а для школяра – це свято творчої праці. Саме на таких уроках діти залучені до активної діяльності, вони грають, моделюють [8, с. 29].

У науково-методичній літературі зроблено різні спроби класифікації нестандартних уроків, серед яких виділяють урок-диспут, урок-семинар, урок-конференція, урок-КВК, урок-аукціон, урок-турнір, урок-вікторина, урок-конкурс, урок-усний журнал, урок-діалог, урок-репортаж, урок-пошук, урок-розвідка, урок-спектакль тощо.

Однак вибір, підготовка та проведення нестандартних уроків потребує певної методичної підготовки. Ці заняття передбачають тісну взаємодію всіх суб'єктів навчального процесу, спрямовану на пошук ефективних способів розв'язання поставлених проблем. Найголовнішими ознаками таких уроків є:

- нетрадиційна структура заняття;
- ретельно продуманий його сценарій;
- використання різноманітних засобів навчання (музики, відео, мультимедійного обладнання тощо);
- використання інтерактивних прийомів;
- забезпечення емоційного впливу на учнів;
- висока активність кожного школяра;
- інтегральність – синтез знань з мови, літератури, природознавства;
- колективні способи роботи;
- нестандартні підходи до оцінювання;
- оригінальний підсумок заняття [5, с. 4].

Нетрадиційні форми навчання, так звані уроки мовної гри, мають вагомe місце в системі початкової освіти. Вашуленко М.С. зазначав, щоб збудити інтерес в учнів до предмета, який викладається, вчитель повинен оволодіти значною сумою знань, мати практичний досвід, постійно шукати нові форми і методи навчання [1, с. 10].

Перелік нестандартних уроків, доступних для учнів молодшого шкільного віку, визначає О. Савченко: урок-казка, урок-конкурс, урок-драматизація, урок-гра, урок-подорож, урок-презентація проєкту, урок-дослідження, урок розвитку творчих здібностей тощо [7, с. 4].

До нетрадиційних форм роботи, які можна практикувати на уроках української мови в початковій школі, належать також використання цікавих відомостей з історичного та порівняльного мовознавства, лінгвістичних афоризмів, дидактичної поезії, етимології, лінгвістичних усмішок, завдань-жартів, мовознавчих розповідей тощо [2].

Розробляючи нестандартні форми організації навчання, необхідно враховувати вікові особливості школярів, специфіку предмета, дидактичні цілі конкретного заняття в системі уроків певного розділу, наявність умов і засобів для проведення нетрадиційного заняття.

Найчастіше на уроках української мови використовують *дидактичні та інтелектуальні ігри*. Гра – це одна з найважливіших сфер життєдіяльності дитини, а також засіб її повноцінного розумового розвитку. Гра допомагає поліпшити успішність, гармонізує діяльність дітей, зацікавлює їх. Вона сприяє розвитку мовлення та мислення, навчає спостерігати, порівнювати, описувати, узагальнювати. Саме у грі дитина проявляє себе і самостверджується. Для того, щоб використовувати ігрову діяльність на уроці, потрібно вдало її поєднати з іншими формами роботи, врахувати індивідуальні особливості учнів. Серед ігор найтипівішими є «Ланцожок», «Утвори групу», «Доповни ряд», «Хто швидше?» тощо:

Гра «Ланцюжок»

Учитель каже перший склад, а учні по черзі утворюють слова, що ним розпочинаються. Наприклад, склад «ма» – *мама, математика, малина, малеча, магазин.*

Гра «Утвори групу»

Виписати прислівники групами за питаннями: як? де? куди? звідки? коли?

Уперед, добре, гарно, вгорі, вліво, здалеку, згори, знизу, вчора, сьогодні, вчора.

Важливого значення потрібно надавати *творчим вправам*. Робота над такими вправами реалізує пізнавальну потребу молодшого школяра, потребу у враженнях, спілкуванні, орієнтує не на результат, а на спосіб дії. Творчі вправи спонукають дитину до пошуку, пробуджують віру у власні сили і творчі можливості.

Вправа «Добери риму»

Роса – (коса, оса, боса); дзвінок – (урок, листок, віно); дитина – (людина, калина, рослина, зернина); мова – (калінова, барвінкова); весна – (рясна, красна).

До нестандартних завдань з української мови також належать *різні види диктантів*, різноманітних за формою і застосуванням, які сприяють формуванню в учнів орфографічної уваги та культуру писемної мови (стилістичний, малюнковий, творчий, диктант із пам'яті тощо).

Диктант із пам'яті

При цьому різновиді диктантів записуються раніше відомі слова, щоб виробити в учнів правописні навички і збагати словниковий запас слів.

Записати з пам'яті слова, які є назвами професій, та дібрати до них дієслова.

Учитель, механік, фермер, пекар, лікар, письменник, фотограф, дизайнер, водій, пожежник, агроном, комбайнер, кухар, перукар.

ЛЕГО-технологія – одна із відомих і поширених сьогодні педагогічних технологій, що поєднує між собою реальний світ, ігрові аспекти і розвиток дитини. Так, при вивченні іменника можна виконати таке завдання. Потрібно поділити цеглинки на теплі і холодні відтінки. Цеглинку теплого кольору учні показують тоді, коли іменник відповідає на питання *хто?* А холодні кольори будуть позначати питання *що?* Наприклад: *учитель, дівчинка, парта, ручка, олівець, лінійка, мама, хлопчик, дошка, книга, бабуся.*

Фізкультхвилинки, на відміну від традиційних, можуть бути не лише перепочинком, а й навчанням. Виконуючи різноманітні рухи, учні таким чином демонструють своє розуміння теми уроку. Наприклад:

Потрібно стати в коло. Учням пропонуються дієслова. Якщо дієслово минулого часу, то діти плескають у долоні, теперішнього – присідають, а якщо майбутнього – руки піднімають вгору.

Читає, писатиме, укладає, написав, полетить, буде летіти, летітиме, розповідав, говорить, повідомляє, розказуватиме, працюватиме.

Отже, під поняттям «нестандартний урок», розуміють оригінальну форму навчання, що допомагає вчителю уникнути одноманітності і шаблонності, ширше застосовувати ефективні методи і прийоми в процесі засвоєння учнями нових знань. Пошук нестандартних форм навчання триває, і всі вони можуть успішно використовуватися у процесі вивчення української мови. Але це не означає, що слід вилучити зі шкільної практики типи традиційних уроків, які пройшли випробування часом. Йдеться не про заміну одних форм навчання іншими, а про їх багатоманітність.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вашуленко М.С., Дмитренко Л.І. Нестандартні уроки мовлення та мислення молодших школярів. Початкова школа. 1993 .№11. 10 с.
2. Одинцова Г., Кодлюк Я. Цікаве мовознавство в початковій школі. Тернопіль: Підручники і посібники. 2013. 208с.
3. Остапенко Н. Особливості методики проведення нетрадиційних уроків рідної мови в загальноосвітній школі. Українська мова і література в школі. 2011. №7. С. 5- 8.
4. Печерська Е. Уроки різні та незвичайні. Рідна школа. 1995. № 4. С.62-65.
5. Пономарьова К. Нестандартні форми організації навчання української мови в початкових класах. Початкова школа. 2015. №12. С. 1-6.

6. Романова І. А. Сучасний урок у системі навчальної діяльності молодшого школяра. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2013. № 5. С. 6-12.
7. Савченко О. Типологія уроків. Початкова школа. 2011. № 9. С. 4-7.
8. Ходань О. Нестандартний урок як засіб пізнавальної діяльності учнів. Педагогічний досвід. 2013. С. 29-30.

Коропецька Ю.

Науковий керівник – доц. Олексюк В. Р.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ САМООЦІНКИ У ПІДЛІТКОВОМУ ВІЦІ

Підлітковий вік є переломним етапом для дитини, який характеризується нестійкістю свого образу Я, супроводжується психологічною кризою, що пов'язана з виникненням почуття дорослості, розвитком самосвідомості, ставлення до себе як до дорослої особистості, до своїх нових можливостей і здібностей. Даний вік є сенситивним для розвитку самосвідомості особистості. У підлітків виникає інтерес до себе, якостей своєї особистості, потреба оцінити, порівняти себе з іншими, розібратися у своїх почуттях і переживаннях. Підліток особливо гостро відчуває суперечність, невпорядкованість свого Я, що зумовлене невизначеністю рівня домагань, труднощами переорієнтації з оцінювання інших на самооцінювання. Тому, на сьогоднішній день питання розвитку самооцінки в підлітковому віці є досить актуальним.

Загально визнаним є той факт, що самооцінка починає розвиватись уже в ранньому дитячому віці. Але тільки в підлітковому віці починає формуватись істинна самооцінка – оцінка людиною самою себе, де перевага віддається критерію стандартів свого внутрішнього світу, обумовлена власним "Я" [4].

Для визначення рівня самооцінки в підлітковому віці ми обрали методику «Знаходження кількісного виміру самооцінки» (автор: С.А. Будасі). Методика заснована на уявленні про те, що статистичною нормою є закономірне неспівпадання реальної й ідеальної «Я-концепції». В основі методики лежить спосіб ранжирування, а метою обробки результатів є встановлення зв'язку між ранговими оцінками особистісних якостей, що входять у систему уявлень про «Я-ідеальне» та «Я-реальне», міра зв'язку встановлюється за допомогою рангової кореляції [1, с. 87–91]. В ній пропонується обрати 20 якостей особистості і проранжувати їх відносно свого уявлення про ідеальне «Я» і «Я» реальне. Результатом обробки є співвідношення «Я» реального і «Я» ідеального, тобто наскільки людина відповідає своїм уявленням про ідеальну особистість.

Наше дослідження проводилось з учнями шостих та восьмих класів Козівської ЗЗСО № 2 І-ІІІ ступенів. У дослідженні взяло участь 82 учні шостих та восьмих класів.

Результати визначення самооцінки за допомогою методики «Знаходження кількісного вираження самооцінки» (автор: С.А. Будасі) подано у вигляді діаграм (рис. 1, 2, та 3).

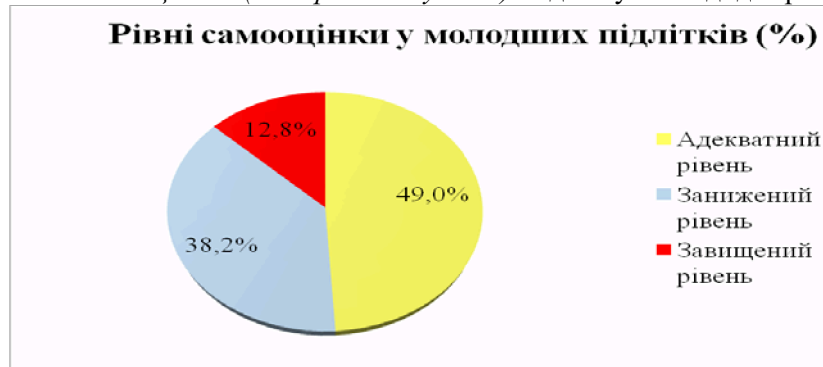

Рис. 1. Результати рівнів самооцінки